

Kongeørn i Buskerud

Rapport fra kartleggingsarbeidet i 2011

Thor Erik Jelstad, Lars Egil Furusest, Per Furusest og Martin Lindal

Årsunge ringmerket i Ål 19. juni, fotografert i Leksand i Sverige 30.november

Foto: Kjell Bond

Desember 2011

Sammendrag

Denne rapporten presenterer resultatene av en undersøkelse av bestand og reproduksjon hos kongeørn i Buskerud i 2011. Kartleggingen er utført av rovfuglgruppa i Naturvernforbundet i Buskerud, og er den femte rapporten vi utgir.

Reproduksjonen i 2011 var på minst 28 unger, mot laveste målte på minst 13 unger i 2010. Dette er den høyeste ungeproduksjon vi har registrert i de 5 årene den organiserte, fylkesdekkende kartleggingen har pågått. Tidlig i sesongen så det ut til at ungeproduksjon skulle ende på mellom 35 og 40, men utover i juni ble det betydelig frafall, særlig i nordfylket. Det er grunn til å tro at værforholdene har medvirket til at så mange par avbrøt hekkingen.

Vi har funnet 5 nye revir i år og antall bekreftede revir er nå 70.

Feltinnsatsen i 2011 har vært høyere enn de foregående årene.

Det har i år vært noen konflikter med skogbruksnæringen. I takt med at arten de seinere årene har etablert seg i skogområdene i mange kommuner, er dette en forventet utvikling. Vi har også tatt opp en sak knyttet til hyttebygging i utkanten av Trillemarka.

Som tidligere har vi også i år fått nyttig informasjon fra mange enkeltpersoner. Vi retter en takk til alle som har bidratt med opplysninger.

Vi har heller ikke i år mottatt økonomisk støtte til vårt arbeid med kongeørn.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB)
Åssideveien, 3322 Fiskum
Fylkessekretær Per Ø. Klunderud
Tlf. 32 75 05 04, e-post: pedroklu@online.no

Organisering

Arbeidet har vært organisert som tidligere år, hvor noen få nøkkelpersoner har utført hoveddelen av feltarbeidet. I tillegg har mange enkeltpersoner bidratt med opplysninger om forekomst og ungeproduksjon av kongeørn i Buskerud.

Martin Lindal har hatt ansvaret for Hemsedal, Lars Egil Furuseth og Per Furuseth nordfylket for øvrig, Thor Erik Jelstad sørfylket og deler av Nes. Med sørfylket mener vi Numedal til og med Rødberg, Hallingdal til og med Flå og øvrige kommuner i søndre del av fylket. Thor Erik Jelstad har som i foregående år vært koordinator for arbeidet.

Følgende personer har bidratt i felt: Henning Dunker, Øystein Engen, Bent Fjeldheim, Vegard Finset Fjeldheim, Lars Egil Furuseth, Magne Ove Furuseth, Per Furuseth, Finn Gregersen, Håkon Gregersen, Tore Gunnarsen, Olav Huso, Thor Erik Jelstad, Martin Lindal, Ulf Myrvold, Agnar Målsnes og Knut Arne Solberg. I tillegg har vi fått nyttig informasjon fra en rekke personer. Vi har hatt et samarbeid med biolog Erlend Rolstad om hekkebiotoper i skogområdene. Vi retter en takk til alle som har bidratt med opplysninger.

Vi har i hovedsak fulgt samme arbeidsmetodikk som tidligere år, og viser til tidligere rapporter for en nærmere beskrivelse. Feltinnsatsen har vært høyere enn tidligere. Det gjelder spesielt sørfylket hvor det er brukt mye tid på feltarbeid på ettersommeren og utover høsten.

Rovfuglgruppa hadde en samling på Austvoll i Flå, 16-17. september hvor 11 av gruppas medlemmer deltok.

Thor Erik Jelstad presenterte resultatene fra årets kartlegging på Naturvernforbundets rovfugltreff på Tyrifjord hotell 29. oktober.

Økonomi

Rovfuglgruppa har i 2011 ikke mottatt økonomisk støtte til arbeidet med kongeørn. Kjøre- og bompengeutgifter anslås å utgjøre ca kr 65.000 beregnet etter statens satser, og er i sin helhet dekket av de som har deltatt i feltarbeidet.

Kartleggingsområde

Vår kartlegging dekker i utgangspunktet hele fylket. Arbeidet er stort sett utført i tråd med de planer vi hadde. I sørfylket har Kongsberg-Eiker området vært prioritert, og systematisk leting har gitt gode resultater her med funn av 3 nye revir. Vi har også brukt en del tid på kartlegging i de deler av Vestfold og Telemark som grenser mot Buskerud, noe som har gitt ny og verdifull kunnskap om grenserevirene.

Resultater

Revir og reirplasser

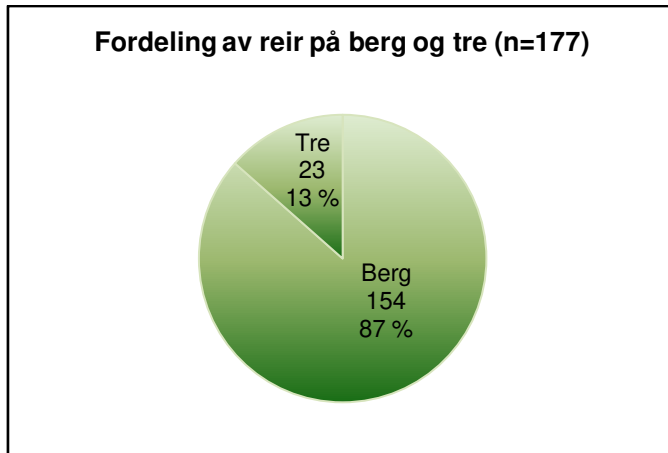
Vi har registrert 5 nye revir i årets sesong. I 4 av disse revirene var det vellykket hekking. Reirene i disse 4 revirene er alle i furu. I det ene reviret (Ringerike) gjorde vi observasjoner i fjor som indikerte at det var et par under etablering. Reiret synes å ha vært bygd i år, noe som styrker antakelsen om at det er en nyetablering. Det andre reirfunnet var i nordre del av Kongsberg – et område hvor vi lenge har antatt at det har vært et par. Dette reiret var i bruk både i 2009 og 2010 (Jan Trygve Bollerud pers.medd.). I slutten av mai gjorde vi så det første hekkefunnet i Øvre Eiker. Funnet av den godt skjulte reirplassen var et resultat av systematisk leting kombinert med nyttig informasjon fra lokalkjente bygdefolk. Det beskjedne reiret er trolig bygd i år, men vi utelukker ikke at det er andre reir i dette reviret. Det fjerde reirfunnet gjorde vi i søndre del i Kongsberg medio juni. Størrelsen indikerer at reiret har vært i bruk noen år.

I tillegg har vi gjort et reirfunn i berg i et nytt område i Nore og Uvdal. Reiret er ikke påbygd i år, men har tydelig vært brukt i løpet av de siste årene. Vi har valgt å registrere det som et nytt revir.

Vi har fjernet et av revirene i Nore og Uvdal fra vår liste. Det er et revir som har vært dårlig fulgt opp, og hvor vi ved et besøk i år ikke fant indikasjoner på at det er besatt og heller ikke fant reir som har

vært påbygd de seinere årene. Men det må understrekes at dette området er mangelfullt undersøkt. Totalt er vi da oppe i 70 revir.

I de 66 revirene vi kjente fra 2010 har vi funnet 9 nye reir. Totalt har vi funnet 14 nye reir i 2011. Av disse er 6 i furu og 8 i berg.

Figur 1. Fordeling av intakte reir på berg og tre av totalt antall reir i Buskerud.

Antall reir i tre (hovedsakelig furu) utgjør nå 13 % av de 177 reirene vi pr 2011 regner som intakte. Det første reirfunnet i tre (furu) i nyere tid gjorde vi i 2000. Den økte andelen skyldes dels grundigere undersøkelser og bevisst leiting etter reir i tre og dels at arten de seinere årene i større grad har etablert seg i områder med få hekkemuligheter i berg. Økt andel av fugler med preferanse for reir i tre kan også være en mulig forklaring.

Vi har fortsatt en del områder hvor det er indikasjoner på uoppdagede revir, men hvor vi ønsker flere observasjoner før vi registrerer dette som revir. Vi har fått informasjon om hekking på en angitt lokalitet i søndre deler av Finnemarka (Lier) på 90-tallet, men har ikke funnet indikasjoner på at dette reviret er besatt nå. Ellers har vi brukt atskillig tid på leiting i nordre del av Finnemarka (Lier og Modum), hvor det foreligger mange rapporter om observasjoner av kongeørn. Så langt har vi ikke gjort funn som bekrefter at det er et revir her. Vi har også fått rapporter om revirmarkerende kongeørn i ytterligere et område i Øvre Eiker, men har ikke fått tid til å gjøre grundige undersøkelser. Vi kan derfor ikke si sikkert om det dreier seg om et nytt par under etablering. Vi har fått flere rapporter om kongeørn i Vikerfjellområdet (Ringerike). Basert på avstander fra naborevir, antar vi det er et revir her. Vi har ikke gjort noen funn, men har bare i begrenset grad hatt tid til å undersøke området. Vi håper å kunne prioritere dette fjellområdet neste år.

Nyoppdaget reir i Nes kommune. Reiret var trolig i bruk også i 2009.

Foto: Thor Erik Jelstad.

Hekkeresultater

Tabell 2. Hekkeresultater 2011

Kommune	Kjente revir	Kontrollerte revir	Okkuperte revir	Ingen aktivitet	Aktivitet	Avbrutt hekking	Vellykket hekking	Unger
Kongsberg	4	4	4	-	2	-	2	2
Ringerike	5	5	5	-	2	-	3	3
Flå	6	6	4	2	4	-	-	-
Nes	5	5	5	-	1	2	2	2
Gol	2	2	2	-	1	1	-	-
Hemsedal	5	5	5	-	2	1	2	3
Ål	8	7	6	1	2	1	3	3
Hol	10	10	9	1	4	2	3	3
Sigdal	5	5	4	1	1	-	3	3
Krødsherad	2	2	2	-	2	-	-	-
Øvre Eiker	1	1	1	-	-	-	1	1
Lier	1	1	1	-	-	1	-	-
Flesberg	2	2	2	-	-	-	2	2
Rollag	2	2	2	-	1	-	1	1
Nore og Uvdal	12	11	9	2	5	-	4	5
Sum	70	68	61	7	27	8	26	28

Aktivitet: Påbygde reir eller observasjon av adulte individer, enten enkeltindivider eller par, uten at ruging er påvist.

Ingen aktivitet: Det er ikke er obs adulte/revirhevdende individer og heller ikke funnet påbygde reir.

Okkuperte revir: Kontrollerte revir fratrukket revir med Ingen aktivitet, og er fordelt på Aktivitet, Avbrutt hekking og Vellykket hekking.

Avbrutt hekking: Oppgitt hekking der hvor det tidligere er påvist ruging eller unger.

Unger: Utflydde unger eller store reirunger (> ca 7 uker).

Tabell 3.

Nøkkeltall 2007 -2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Kjente revir	58	60	63	66	70
Kontrollerte revir	55	59	61	62	68
Okkuperte revir	46	51	52	52	61
Andel okkuperte revir	84%	86%	85%	84 %	90 %
Unger	22	26	18	13	28
Unger pr kontrollert revir	0,40	0,44	0,30	0,21	0,41
Unger pr okkupert revir	0,48	0,51	0,35	0,25	0,46
Unger pr vellykket hekking	1,16	1,18	1,29	1,08	1,08
Dobbeltkull	3	4	4	1	2
Avbrutt hekking	4	5	5	1	8

Tabell 4

Ungeproduksjon i 2007-2011 pr kommune.

Kommune	2007	2008	2009	2010	2011
Kongsberg	-	1	1	-	2
Ringerike	3	-	2	1	3
Flå	2	3	-	2	-
Nes	1	3	3	1	2
Gol	1	-	-	-	-
Hemsedal	2	3	2	2	3
Ål	-	2	2	1	3
Hol	5	6	3	2	3
Sigdal	2	1	4	1	3
Krødsherad	2	-	-	-	-
Lier	-	-	-	1	-
Flesberg	1	1	-	1	2
Øvre Eiker	-	-	-	-	1
Rollag	-	1	-	-	1
Nore og Uvdal	3	5	1	1	5
Sum	22	26	18	13	28

Tabell 5.

Ungeproduksjon i 2007-2011 pr region

Områder	2007	2008	2009	2010	2011
Nordfylket	10	19	10	7	15
Sørfylket	12	7	8	6	13
Sum	22	26	18	13	28

Med **Sørfylket** mener vi Numedal til og med Rødberg, Hallingdal til og med Flå og øvrige kommuner i søndre del av fylket.

Kommentar til resultatene

Tabell 2 viser hovedtallene for 2011, mens tabell 3-5 sammenligner årets resultater med de 4 foregående år.

Årets ungeproduksjon er den høyeste vi har hatt disse 5 årene. Unger pr okkupert revir var imidlertid noe høyere både i 2007 og 2008. Antall kjente revir var den gang vesentlig lavere. Som i fjor er det relativt få par som har fått fram 2 unger. Tidlig i ungestadiet var det 2 unger i mange reir, men i mange av disse falt unge nr 2 fra.

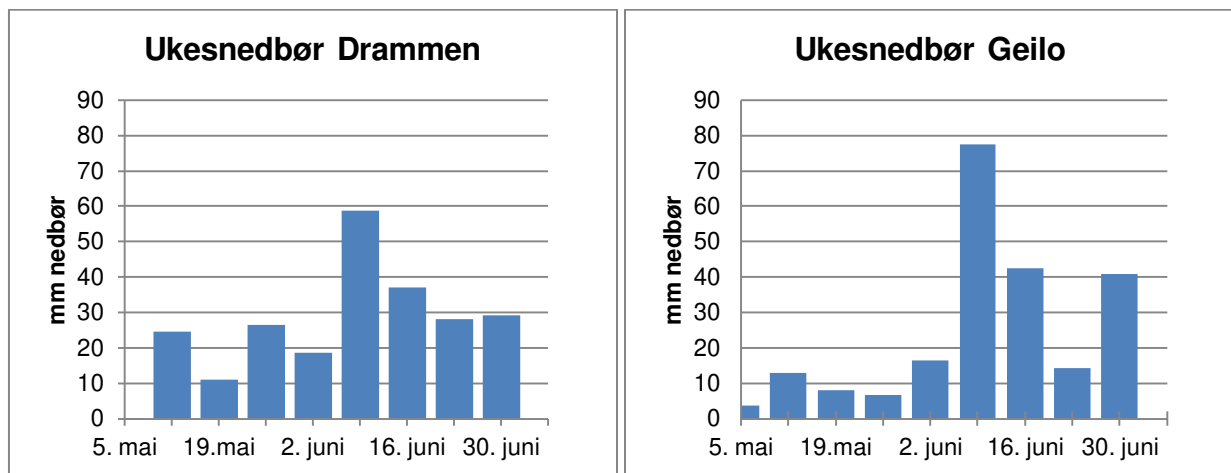
Som i tidligere rapporter vil vi presisere at antall unger er minimumstall. Erfaring fra tidligere viser at det selv med betydelig feltinnsats er lett å overse hekking. Unger som dukker opp seint på høsten er en indikasjon på det. I år med lav ungeproduksjon vil slike feil slå prosentvis sterkere ut. Vi har fått muntlig informasjon om ringmerking i sørfylket som tilsier at det har vært vellykket hekking som vi ikke kjenner til. Generelt bruker vi bare våre egne data når vi viser ungeproduksjon, men vil nevne avvikende resultater dersom disse finnes i publiserte rapporter eller dersom vi får førstehåndsopplysninger.

Andel okkuperte revir (tabell 3) har holdt seg stabilt (84-86 %) i perioden 2007-2010, men er noe høyere i 2011. Det må presiseres at noen av disse revirene kan være besatt av enslige, voksne fugler. Vi kan heller ikke se bort fra at noen av disse observasjonene er fugler fra en flytende bestand av ikke-revirhevdende individer. Normalt er det subadulte fugler som utgjør denne delen av populasjonen, men vi utelukker ikke at en viss andel er adulte individer (Watson 2010). Årlige observasjoner av adulte individer i noen områder uten at det har vært mulig å påvise hekking styrker en slik oppfatning.

Tabell 6.

Revir hvor det er konstatert avbrutt hekking.

Revir	Kommune	Kommentar
1	Nes	<i>Ruget 27.4. Reir tomt 19.6</i>
2	Nes	<i>21.5: Lå på. 9.7: reir tomt. Rester av ca 3 uker gammel unger under reiret.</i>
3	Gol	<i>1.6: Lå på. 20.6: reir tomt.</i>
4	Hemsedal	<i>Ruging konstatert. Hekking oppgitt før klekking.</i>
5	Ål	<i>6.6: ca 3 uker gammel unge observert. 21.6: reir tomt.</i>
6	Hol	<i>6.6: unge sett i reiret. 14.6: mislykket hekking konstatert.</i>
7	Hol	<i>30.4: ruget. 14.6: reir tomt.</i>
8	Lier	<i>1.6: 2 unger i reiret. 14.6: reir tomt</i>

Figur 2. Ukesnedbør, Drammen og Geilo målestasjoner. Kilde: yr.no

Tabell 6 inneholder opplysninger om de revir hvor vi har registrert avbrutt hekking. I år har det vært unormalt mange slike tilfeller. I minst 5 av de 8 tilfellene har parene oppgitt hekking etter klekking, noe som vi sjelden har observert i tidligere år. Hele 7 av de 8 tilfellene har vært i nordfylket.

Vi er usikre på årsaken til hvorfor så mange par mislyktes i år, men tror værforholdene kan ha spilt inn. Årets juni måned var spesielt nedbørrik med 2,5-3 ganger normal nedbør. Figur 2 viser ukensnedbøren for hhv. Drammen og Geilo målestasjoner. Av figuren framgår det at den andre uka i juni hadde ekstremt mye nedbør, spesielt gjelder det Geilo. Det var nettopp i denne perioden at flere av parene ga opp. Årsaken kan være en kombinasjon av vanskelige jaktforhold og direkte virkning på ungene i en periode hvor de er sårbare. På den annen side kan man undre seg over at en så hardfør art skulle la seg påvirke så sterkt av værforholdene. Resultatene fra årets fiskeørnkartlegging i Buskerud viser at denne arten synes å ha greid seg godt, på tross av at man kanskje skulle vente at den i enda større grad var påvirket av været.

I tillegg til disse avbrutte hekkingene har det i minst 4 tilfelle vært en unge nr. 2 som enten er drept av den andre ungen eller har omkommet av andre årsaker. Watson (2010) skriver at søskendrap/Kainisme vanligvis skjer i løpet av de 2 første ukene etter klekking. Ved det ene av disse reirene observert Ulf Myrvold den ene ungen hakke på den andre så seint som 12. juni. Ungenes alder var da ca 5 uker. Den minste ungen omkom seinere.

Årets rypetaksering i Øvre Numedal Statsallmenning viser at lirypebestanden på Hardangervidda øst fortsatt er svært lav. Taksering på 2 private eiendommer i Hemsedal indikerer en høyere bestand, men også der lå den noe under middels.

Vi har ikke tilgang på takseringsresultater på storfugl, men bestanden i sørfylket virker mange steder relativt god i naturskogområder. Det synes imidlertid å være store lokale variasjoner (Erlend Rolstad pers.medd.). Ved noen reir i skogområdene har vi sett atskillige rester etter storfugl.

Reir av anselige dimensjoner, Nes kommune. Under reiret lå det rester av en ca 3 uker gammel unge.

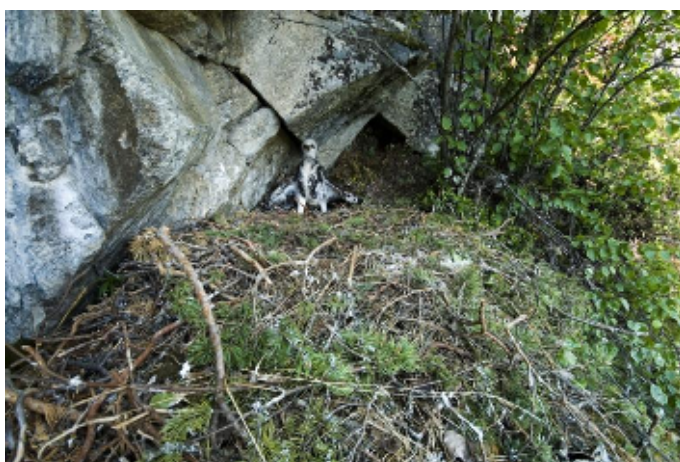
Foto: Thor Erik Jelstad.

Ringmerking

Tabell 7. Antall unger ringmerket i 2007-2011 pr kommune

Kommune	2007	2008	2009	2010	2011
Flå	2	-	-	-	-
Nes	-	1	-	-	-
Hemsedal	-	-	2	-	-
Ål	-	1	-	1	3
Hol	2	6	1	3	1
Nore og Uvdal	1	4	-	1	3
Sum	5	12	3	5	7

Ringmerkingen har skjedd i regi Hallingdal Ringmerkingsgruppe og er utført av Lars Egil Furuseth. I tillegg er ytterligere 8 unger ringmerket med fargeringer av andre (Knoff 2011).

Unge på reir i Ål kommune. Fotografert i forbindelse med ringmerking.

Foto: Lars Egil Furuseth

Forvaltning og trusler

I motsetning til fjoråret, har det i år vært flere saker som berører kjente hekkeplasser. Rovfuglgruppa har brukt en god del tid på disse sakene.

9. april oppdaget vi en turgåer som gikk oppunder og opp på toppen av et hekkeberg i Sigdal hvor det ruget kongeørn. Da vi snakket med vedkommende etterpå kunne han fortelle at han så ned på et reir hvor det lå 2 egg, og at han trodde det dreide seg vandrefalk som han visste hadde hatt tilhold i berget tidligere år. Han oppholdt seg minst 1 time, kanskje opp mot 1,5 time ved berget uten at det lå fugl på reiret. Berget er et relativt populært turmål, og med uvanlig tidlig vår vurderte vi det som nokså sannsynlig at paret vil gi opp som følge av utilsiktede forstyrrelser. Vi kontaktet derfor rovviltseksjonen i Statens Naturoppsyn (SNO) for å diskutere ferdselsrestriksjoner. Etter samråd med grunneier valgte SNO ikke å gjøre noen tiltak. På tross av forstyrrelsen og det lange oppholdet i ruginga lyktes paret å gjennomføre vellykket hekking. Den aktuelle dagen var det usedvanlig varmt med makstemperatur på 15-17 grader på de nærmeste målestasjonene (kilde: yr.no), noe som kan ha bidratt til at det gikk bra. Observasjonen er interessant, da det er svært sjelden man får detaljkunnskaper om utilsiktede forstyrrelser.

I Sigdal har det i utkanten av Trillemarka i flere år vært planer om et hyttefelt rett under et kongeørnreir. Behandlingen av planen har vært stilt i bero i påvente av verneplanen for Trillemarka-Rollagsfjell. Naturvernforbundet påpekte for flere år siden den konflikten realiseringen av planene ville medføre. I forbindelse med meklingen om kommunedelplan for Trillemarka-Rollagsfjell, inngikk Fylkesmannen et kompromiss som innebar aksept for det planlagte hyttefeltet. Et kompromiss det ikke er mulig å påklage. I sin begrunnelse skriver Fylkesmannen: *"Sigdal kommune opplyste at <navn på reirplass> ikke var i bruk som hekkeområde for rovfugl, og miljøvernavdelingen trekker innsigelsen på dette punktet"*. Paret i dette reviret har de siste årene benyttet en annen reirplass, og siste kjente hekking på den berørte reirplassen var i 2006. Vi påpekte at et par normalt har flere reirplasser som de skifter på å bruke. At et reir står tomt i noen år betyr ikke at det har utgått. Det er elementær kunnskap om kongeørnens hekkebiologi, som Fylkesmannen forutsettes å inneha i egenskap av øverste ansvarlig for forvaltning av arten. Det er grunn til å tro at Fylkesmannen har brukt en skinnbegrunnelse for å oppnå et kompromiss med Sigdal kommune om kommunedelplanen.

Hogsten i Kongsberg. Reirtreet står igjen ute på hogstflata. Tømmeret ligger igjen og ble kjørt ut ca 15. juni.

Foto: Finn Gregersen

25. mai oppdaget vi et nytt, bebodd kongeørnreir i furu i nordre del av Kongsberg. Reirtreet stod igjen på ei lita hogstflate hvor det lå tømmer som ennå ikke var kjørt ut. Vi kontaktet skogsentreprenøren som stod for drifta og som kunne fortelle at han allerede hadde blitt kontaktet av andre og hadde utsatt utkjøring av tømmeret. Reirtreet hadde blitt satt igjen som frøtre/livsløpstre, uten at de som utførte hogsten kjente til reiret. Vi ba om at utkjøring av tømmeret ble utsatt til etter 15. juni. På tross av at hogsten må ha skjedd kort tid etter klekking, greide paret å gjennomføre vellykket hekking. Etter det vi

kunne se, er reiret ikke bygd i år, men det var ikke registrert i noen database og var ikke kjent for viltansvarlig i kommunen eller hos Fylkesmannens miljøvernavdeling.

I juli fikk vi informasjon om at det foregikk tynningshogst rett under et berg med et bebodd kongeørnreir i Ringerike. Hogsten skulle avsluttes samme dag, slik at det ikke var nødvendig å stanse driften. Vi fant reiret i 2007 og informerte Viken Skog samme år, som igjen informerte skogeier. Skogeier var derfor kjent med at det var kongeørnreir i berget, men unnlot å informere SB Skog som hadde ansvaret for driften. SB Skog har registrert saken som et avvik i sitt kvalitetssystem, men valgte likevel å kjøpe tømmeret. Vi har i tillegg hatt dialog med Södra Skog (Tofte cellulose) som var mottaker av hovedparten av tømmeret. Etter en lengre vurdering, valgte også de å kjøpe tømmeret.

På tross av at industrien i dette tilfelle valgte å kjøpe tømmeret, mener vi å se en effekt av å ta opp slike saker med industri, skogeiersamvirke og selskaper som står for skogsdriften. Når vi påpeker brudd på reglene som ligger til grunn for miljøsertifiseringen, blir det tatt alvorlig.

Aftenposten kjørte i sommer en artikkelserie med kritisk søkelys på måten skogbruket følger opp sitt miljøansvar. Parallelt med dette overleverte Naturvernforbundet et stort materiale til Det Norske Veritas, hvor bl.a. Viken Skog er miljøsertifisert. En del av dette omfattet saker som rovfuglgruppa har jobbet med, i hovedsak hogst ved hønsehaukreir, men også enkelte kongeørnreir. I sum har dette ført til en innskjerping av praksisen hos aktørene i skogbruket. Høsten 2011 utarbeidet Norges Skogeierforbund et notat om hensyn til rovfugler og ugler ved hogst og skogbrukstiltak, som en samlet skogbruksnæring synes å stille seg bak (Norges Skogeierforbund 2011). Forslaget inneholder retningslinjer for mange av våre rovfugler, også arter som ikke står på rødlista. Det er grunn til å tro at sakene omtalt ovenfor har medvirket til at vi nå har fått disse retningslinjene. For kongeørn, hubro og havørn gjelder følgende:

"Ingen hogst- eller skogbruksaktivitet innenfor radius på 100 meter fra reirplass / reirtre i tilnærmet flatt terreng. Reirtre og omkringliggende skog skal ikke settes igjen som "øy" i terrenget. I bratt terreng, mer enn 60 grader helling, eller der reir er i bergvegg/bergskrent skal det være eldre skog 100 meter til hver side og 50 meter fra fot av bergvegg/bergskrent. Ingen forstyrrende hogst- eller skogbruksaktivitet innenfor radius 400 meter fra reirplass i perioden 1. januar til 31. juli.

For hubro, kongeørn og havørn skal dokumenterte reirplasser på bakken/fjellhulle betraktes som i bruk selv om det ikke er regelmessig hekking på stedet, Der kongeørn og havørn hekker i trær gjelder kravet til hensyn så lenge reiret er inntakt. Hva som er dokumentert reirplass bestemmes i samarbeid med skogbiolog godkjent av sertifisert tømmerkjøper."

Forslaget er noe mindre restriktivt enn tilsvarende svenske bestemmelser, som vi har støttet oss på i de saker vi har vært involvert i. Det er et framskritt at vi får slike retningslinjer, men vi savner en bestemmelse om at hogst ved slike reirplasser må planlegges i samråd med ornitologer med spesialkunnskap om disse artene. For disse fåtallige artene må hver hekkelokalitet vurderes individuelt, og det er derfor nødvendig å trekke inn fagkompetanse.

I tillegg til dette har Viken Skog etter det vi har erfart, innført en ordning med forhåndsgodkjenning av alle drifter hvor tømmeret blir solgt gjennom deres organisasjon.

Vi håper at de mange sakene som er tatt opp i år fører til at det nå blir større samsvar mellom ord og handling i skogbruket. Det er imidlertid ikke første gang det er levert dokumentasjon på omfattende brudd på skogbrukets egne miljøbestemmelser. Og det har vært nedslående å se hvor kortvarig virkning dette tidligere har hatt. Miljøsertifiseringen har kommet etter krav fra markedet og ikke fra skogbrukets egne rekke. Denne manglende forankringen av miljøarbeidet innenfor egen organisasjon er etter vår oppfatning hovedårsaken til de mange bruddene på miljøbestemmelsene.

Artikkelforfatterne

Thor Erik Jelstad
Søyaveien, 3340 Åmot
te-jelst@online.no
Tlf. 908 68 938

Lars Egil Furuseth
Dagali, 3580 Geilo
furufugl@online.no

Per Furuseth
3577 Hovet
p-furuse@online.no

Martin Lindal
Granvegen 17, 3560 Hemsedal
martin.Lindal@hemsedal.kommune.no

Litteratur

- Jelstad, T.E., Furuseth, L.E. og Furuseth, P. 2007
Kongeørn i Buskerud. Rapport fra kartleggingsarbeidet i 2007.
Buskskvetten, november 2007.
http://nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2007/Kongeorn_i_Buskerud_i_2007_v2.pdf
- Jelstad, T.E., Furuseth, L.E., Furuseth, P., Lindal M. 2008
Kongeørn i Buskerud. Rapport fra kartleggingsarbeidet i 2008.
Buskskvetten, november 2008.
http://nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2008/Kongeorn_Buskerud_2008.pdf
- Jelstad, T.E., Furuseth, L.E., Furuseth, P., Lindal M. 2009
Kongeørn i Buskerud. Rapport fra kartleggingsarbeidet i 2009.
Buskskvetten, januar 2010.
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2010/Kongeorn%20i%20Buskerud%202009.pdf>
- Jelstad, T.E., Furuseth, L.E., Furuseth, P., Lindal M. 2010
Kongeørn i Buskerud. Rapport fra kartleggingsarbeidet i 2010.
Buskskvetten, januar 2011.
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2011/Kongeorn-i-Buskerud-2010.pdf>
- Knoff, C. 2011
Kungsörnen i Norge 2011
Kungsörnen 2011: s. 22-25
- Leksands Fågeklubb, Örnkatalogen 20011/2012
http://www.leksandsfagelklubb.se/projekt/orn/2011-2012/OiL_2011-2012.pdf
- Norges Skogeierforbund 2011
Hensyn til rovfugler og ugler ved hogst og skogbrukstiltak. Notat 21.12.2011.
- Watson, Jeff. 2010
The Golden Eagle, Second edition
T & AD Poyser
- Øvre Numedal Fjellstyre. 2011
Resultater fra rypetaksering
<http://www.numedal.net/fjellstyre/default.aspx?ArticleID=101660&MenuID=13629>